

Sygn. akt IV CSK 20/13

POSTANOWIENIE

Dnia 24 października 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Pietrzykowski (przewodniczący)

SSN Iwona Koper (sprawozdawca)

SSN Maria Szulc

w sprawie z wniosku Skarbu Państwa Naczelnika Pierwszego Urzędu Skarbowego
w T.

przy uczestnictwie M.O.

o wpis hipoteki,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 24 października 2013 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawcy

od postanowienia Sądu Okręgowego w T.

z dnia 20 sierpnia 2012 r.,

**uchyla zaskarżone postanowienie i sprawę przekazuje
Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania wraz z
rozstrzygnięciem o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 10 maja 2012 r. Sąd Rejonowy w T. oddalił wniosek Skarbu Państwa - Naczelnika Pierwszego Urzędu Skarbowego w T. o wpis hipoteki przymusowej na nieruchomości M. O. Powodem oddalenia wniosku było niedołączenie do wniosku oryginałów tytułów wykonawczych. W ocenie Sądu podstawą wpisu hipoteki przymusowej może być tylko taki tytuł wykonawczy, który uprawnia do wszczęcia egzekucji. Hipoteka przymusowa jest szczególnego rodzaju tytułem egzekucyjnym, tytułem wykonawczym może być więc tylko jego oryginał.

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Okręgowy oddalił apelację wnioskodawcy od postanowienia Sądu Rejonowego dzieląc przyjęte za jego podstawę ustalenia faktyczne i ich ocenę prawną.

W uzasadnieniu postanowienia wskazał, że zarówno art.109 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 o księgach wieczystych i hipotece (jedn. tekst: Dz. U. z 2001 r., nr 124, poz. 1361 ze zm. – dalej jako u.k.w.h.) jak i art. 31 ust. 1 tej ustawy nie udzielają odpowiedzi na pytanie, czy podstawą wpisu może być tylko oryginał tytułu wykonawczego, czy może być nim także jego odpis. Odpowiedzi na nie poszukiwać należy natomiast w przepisie art. 626² § 3 k.p.c. Kwestie ta – jak stwierdził – została rozstrzygnięta przez Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 8 grudnia 2005 r., III CZP 101/05, (OSNC 2006, nr 11, poz. 80), a wyrażony w niej pogląd, zgodnie z którym podstawą wpisu księdze wieczystej hipoteki przymusowej może być tylko oryginał tytułu wykonawczego, chociaż dotyczy wpisu na podstawie cywilnego tytułu wykonawczego, ze względu na uzasadniające go argumenty, które mają wymiar ogólny może być przeniesiony na grunt niniejszej sprawy. Nie podzielił stanowiska apelującego, który podnosił, że do wpisu hipoteki na podstawie art. 109 u.k.w.h. mają zastosowanie przepisy art. 244 § 1 k.p.c. i art. 250 § 1 k.p.c. a nadto, że przepis art. 626² § 3 nie reguluje kwestii formy dokumentów stanowiących podstawę wpisu hipoteki przymusowej. Podniósł nadto, że brak w przepisach dotyczących postępowania egzekucyjnego w administracji przepisów stanowiących odpowiednik art.794 k.p.c. nie stanowi dostatecznego powodu do obniżenia

wymagań stawianych tytułowi wykonawczemu, jako podstawie wpisu hipoteki przymusowej.

W skardze kasacyjnej wniesionej przez wnioskodawcę reprezentowanego przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa od postanowienia Sądu Okręgowego, opartej na obu ustawowych podstawach, skarżący zakwestionował pogląd stanowiący podstawę zawartego w nim rozstrzygnięcia odmawiający uznania odpisu administracyjnego tytułu wykonawczego sporządzonego w oparciu o przepisy ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (tekst jedn.: Dz. U. z 2005 r., Nr 229, poz. 1954 ze zm.- dalej jako u.p.e.a.), urzędowo potwierdzonego przez administracyjny organ egzekucyjny, za podstawę wpisu hipoteki przymusowej zarzucając, że zaskarżone postanowienie narusza przepisy art. 626² § 3 k.p.c. art. 31 ust. 1 u.k.w.h. w zw. z art. 250 k.p.c., art. 244 § 1 k.p.c. i art. 13 § 2 k.p.c. i art. 109 ust. 1 u.k.w.h. w zw. z art. 35 § 1, § 2 i § 3 i art. 34 Ordynacji podatkowej. Wnosił o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie na rzecz Skarbu Państwa – Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Nie można zgodzić się ze stanowiskiem prezentowanym w uzasadnieniu zaskarżonego postanowieniu, a uprzednio także w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 8 grudnia 2005 r., (III CZP 101/05), że art. 626² § 3 k.p.c. wprowadza obowiązek załączenia do wniosku oryginalnych dokumentów. Z przepisu tego wynika jedynie, że wnioskodawca powinien już do wniosku o wpis dołączyć dokumenty stanowiące jego podstawę. Obowiązek dołączenia do wniosku dokumentów w oryginale wynika natomiast z art. 31 ust. 1 u.k.w.h., który określa minimalne wymagania formalne dokumentów mających być podstawą wpisu stanowiąc, że wpis może być dokonany na podstawie dokumentu z podpisem notarialnie poświadczonym, jeżeli przepisy szczególne nie przewidują innej formy dokumentu. Zasada notarialnego potwierdzenia podpisu na dokumencie, który ma stanowić podstawę wpisu do księgi wieczystej nie dotyczy – poza orzeczeniami sądowymi stanowiącymi podstawę wpisu - dokumentów urzędowych w rozumieniu

art. 244 k.p.c. (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia: 9 marca 2005 r., III CK 132/04 , 17 listopada 2011 r., IV CSK 74/11, 12 stycznia 2012, IV CSK 251/11, 5 lipca 2013 r., IV CSK 742/12, nie publikowane). Zgodnie bowiem z art. 250 § 1 k.p.c. zd. pierwsze, jeżeli dokument znajduje się w aktach organu, o którym mowa w art. 244 § 1 k.p.c. (organu władzy publicznej) wystarczy przedstawić urzędowo poświadczony przez ten organ odpis. Trafnie na tej podstawie formułuje skarżący pogląd, że urzędowo uwierzytelniony odpis dokumentu urzędowego, jakim jest administracyjny tytuł wykonawczy ma moc zrównaną z oryginałem i stanowi podstawę wpisu hipoteki przymusowej w księdze wieczystej (tak również Sad Najwyższy w postanowieniu z dnia 18 kwietnia 2013 r., II CSK 520/12, nie publ.).

Podstaw do formułowania odmiennego poglądu, zgodnego ze stanowiskiem zaskarżonego postanowienia nie dostarcza przepis art. 109 ust 1 u.k.w.h., który nie zawiera szczególnej w stosunku do art. 31 ust. 1 u.k.w.h. regulacji w zakresie formy dokumentu mającego stanowić podstawę wpisu w księdze wieczystej, a jedynie określa materialną podstawę ustanowienia hipoteki przymusowej wskazując, że może być ona ustanowiona w oparciu o dołączony do wniosku tytuł wykonawczy określony w postępowaniu egzekucyjnym.

Jako błędne ocenić należy zapatrywanie Sądu Okręgowego, że hipoteka przymusowa jest szczególnym środkiem egzekucyjnym, czego konsekwencją musi być traktowanie postępowania o wpis tej hipoteki w księdze wieczystej tak jak postępowania egzekucyjnego. Zarówno w piśmiennictwie prawniczym jak i w judykaturze (m. in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 czerwca 2005 r. II CSK 92/05, niepubl.) przyjmuje się, że hipoteka ta nie zmierza do zaspokojenia wierzyciela i nie warunkuje wszczęcia egzekucji, a sąd wieczystoksięgowy nie działała jako organ egzekucyjny. Przepis art. 65 ust. 1 u.k.w.h. określa hipotekę przymusową tak jak każdą hipotekę, jako jeden ze sposobów zabezpieczenia roszczeń pieniężnych, a nie jako środek egzekucyjny. Zgodnie z tym, szczegółowa regulacja hipoteki przymusowej w postępowaniu podatkowym, (tak jak w sprawie niniejszej) zawarta została w Ordynacji podatkowej w rozdziale dotyczącym zabezpieczenia wykonania zobowiązań podatkowych.

Nieuzasadnione było uznanie przez Sąd Okręgowy, że pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 8 grudnia 2005 r., (III CZP 101/05) w odniesieniu do wpisu hipoteki przymusowej na podstawie sądowego tytułu wykonawczego jest trafny także w odniesieniu do sytuacji, gdy podstawę wpisu hipoteki ma stanowić administracyjny tytuł egzekucyjny. Decydujące dla takiej oceny są różne zasady tworzenia tytułu wykonawczego w egzekucji sądowej w rozumieniu kodeksu postępowania cywilnego i tytułu wykonawczego dla egzekucji administracyjnej (w kwestii tej zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 lipca 2013 r., IV CSK 742/12). Wskazać trzeba w tym zakresie, że w zarówno w egzekucji sądowej jak i administracyjnej za tytuł wykonawczy uznaje się tylko oryginał dokumentu wystawionego przez wierzyciela i skierowanego przez organ egzekucyjny do egzekucji administracyjnej. Jednak w postępowaniu administracyjnym, odmiennie niż w egzekucji sądowej wierzyciel nie może sporządzić kolejnych tytułów wykonawczych i chociaż ustawa o postępowaniu egzekucyjnym w administracji w określonych przypadkach przewiduje sporządzenie i posłużenie się przez organ egzekucyjny odpisem tytułu wykonawczego, to jednak nie dopuszcza możliwości sporządzenia takiego odpisu w celu wystąpienia z wnioskiem o dokonanie wpisu hipoteki przymusowej zabezpieczającej stwierdzoną w nim wierzytelność.

W sytuacji, gdy – jak wynika to z wcześniejszych wywodów - wniosek o wpis hipoteki przymusowej złożony na podstawie art.35 § 1 i 2 pkt 2 w zw. z art. 34 § 1 Ordynacji podatkowej nie zmierza do wszczęcia egzekucji, lecz do zabezpieczania zobowiązań podatkowych i przy braku możliwości sporządzenia odpisu tytułu wykonawczego dla potrzeb tego wniosku przyjęcie, że podstawą wpisu tej hipoteki może być tylko oryginał administracyjnego tytułu wykonawczego, prowadziłoby do nie dającej się zaakceptować konieczności dokonywania przez wierzyciela wyboru między prowadzeniem egzekucji takiego zobowiązania a jego zabezpieczeniem przez wpis hipoteki przymusowej.

Z powyższych przyczyn Sąd Najwyższy przyłączając się do stanowiska wyrażonego już uprzednio w postanowieniach Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2013 r., IV CSK 637/12 i z 5 lipca 2013r., IV CSK 742/12 uchylił zaskarżone postanowienie i sprawę przekazał Sądowi Okręgowemu do ponownego

rozpoznania wraz z rozstrzygnięciem o kosztach postępowania kasacyjnego (art.398¹⁵ i art. 108 § 2 w zw. z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c.).